

τόν βίον ὁ κύων. καὶ ὁ γε τόπος καλεῖται μνήμη τοῦ τότε πάθους κυνὸς θρηῖνος 1). — « Ἡ δὲ πρὸς τὸν Ἰασέα παῖδα τοῦ δελφίνου εὖνοια καὶ φιλία δι' ὑπερβολὴν ἔρωσ ἐδοξε· συνέπαιζε γὰρ αὐτῷ καὶ συνενήχeto καθ' ἡμέραν . . ἔπειτα περιβαίνοντος, οὐκ ἔφευγεν, ἀλλ' ἔφερε χαίρων, πρὸς ὃ ἕκαμπετε κλίνων, ὁμοῦ πάντων Ἰασέων ἐκάστοτε συντρεχόντων ἐπὶ τὴν θάλατταν. Ὀμβροῦ δέ ποτε πολλοῦ μετὰ χαλάζης ἐπιπεσόντος, ὁ μὲν παῖς ἀπορρυεὶς ἐξέλιπεν, ὁ δὲ δελφὶν ὑπολαβὼν ἅμα τῷ νεκρῷ συνεξέωσεν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ οὐκ ἀπέστη τοῦ σώματος, ἕως ἀπέθανε . . καὶ τοῦ πάθους ἐπίσημον Ἰασεῦσι τὸ χάραγμα τοῦ νομίσματος ἐστὶ, παῖς ὑπὲρ δελφίνου ὀχούμενος — ἡ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀσπὶς ὅτι μὲν ἐπίσημον εἶχε δελφίνα καὶ Στησίχορος ἰστορήκεν· ἐξ ἧς δ' αἰτίας, Ζακύνθιοι διαμνημονεύουσιν, ὡς Κριθεὺς μαρτυρεῖ· νήπιον γὰρ ὦν ὁ Τηλέμαχος, ὡς φασὶν εἰς ἀγχιβαθὲς τῆς θαλάσσης ὀλισθὼν ἐσώθη, δελφίνων ὑπολαβόντων καὶ ἀνανηξαμένων· ὅθεν ἐποιήσατο γλυφὴν τῇ σφραγίδι καὶ τῆς ἀσπίδος κόσμον ὁ πατὴρ ἀμειβόμενος τὸ ζῶον 2). — Ἴνα δὲ ἡ μάχη ξυνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς ἐπέρασε τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος. Καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπώνυμον ὠνόμασε· τὴν δὲ Βουκέφαλα ἐς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλα τὴν μνήμην, ὅς ἀπέθανεν αὐτοῦ . . πολλὰ δὲ πρόσθεν ξυγκαμὼν καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ, ἀναβαινόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου ὁ Βουκεφάλας οὗτος, ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπηξίου ἀμβάτας καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος » 3).

Μόνον δὲ λόγιοι τῆς λογιότητος τῶν ἡμετέρων κ.κ. κριτῶν δύνανται νὰ ἀγνοῶσι τὰ εἰς διάφορα προσφιλῆ ζῶα ἐπιτύμβια ἐπιγράμματα τῶν κυρίων αὐτῶν, εἴτε ἀγάπης εἴτε εὐγνωμοσύνης ἕνεκα. Τὰ χαριέστατα ἐπιγράμματα δηλ. τοῦ Σιμωνίδου, τῆς Τεγεάτιδος Ἀνύτης, τοῦ Λεωνίδου, τοῦ Μνασάλκου ἐπὶ τῷ τάφῳ κυνῶν, ἀκρίδων, τεττίγων, ἵππων, πτηνῶν.

α' Ἡ σεῦ καὶ φθιμένας λεύκ' ὅστέα τῷδ' ἐνὶ τύμβῳ
Ἰσχω ἔτι τρομέειν θῆρας, ἄγρωσσα Λυκάς·

1) Αἰλιανός, περὶ ζώων 10, 41.

2) Πλούταρχος, Πότερα τῶν ζώων κτλ. 984 E καὶ ἐξ. καὶ 985 B. Τὰ αὐτὰ καὶ Αἰλιανός περὶ ζ. 6, 15. Στησίχορος, ἀπ. 70, ἐκδ. Bergk, τόμ. 3, σελ. 228.

3) Ἀρριανός, Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις 5, 19, 4.

τὰν δ' ἀρετὰν οἶδεν μέγα Πήλιον, ἃ τ' ἀρίδηλος
᾽Οσσα, Κιθαιρῶνός τ' οἰονόμοι σκοπιαί» 1).

«Ὡλεο δήποτε, Μαῖρα, πολύρριζον παρὰ θάμνον
Λοκρί, φιλοφθόγγων ὠκυτάτη σκυλάκων,
τοῖον ἐλαφρίζοντι τεῶ ἐγκάτθετο κώλῳ
ἰὸν ἀμείλικτον ποικιλόθειρος ἔχισ» 2).

«Ἄκριδι τᾶ κατ' ἄρουραν ἀηδόνι καὶ δρυοκοίτᾳ
τέττιγι ξυνὸν τύμβον ἔτευξε Μυρῶ,
παρθένιον στάξασα κόρα δάκρυ· δισσὰ γὰρ αὐτᾶς
παίγνι' ὁ δυσπειθῆς ὤχστ' ἔχων Ἄιδας» 3).

«Μνάμα τόδε φθιμένου μενεδαίου εἷσατο Δᾶμις
ἵππου, ἐπεὶ στέρνον τοῦδε δαφρινός Ἄρης
τύψε· μέλαν δὲ οἱ αἶμα ταυλαρίνου διὰ χρωτὸς
ζέσσε', ἐπὶ δ' αὐαλέαν βῶλον ἔδευσε φόνῳ» 4).

«Αἰθυίας, ξένε, τόνδε ποδηνέμου ἔννεπε τύμβον,
τᾶς ποτ' ἐλαφρότατον χέρσος ἔθρεψε γόνυ·
πολλαῖς γὰρ νάεσσιν ἰσόδρομον ἄνυσε μάκος,
ὄρνις ὅπως, δολιχὰν ἐκπονέουσα τρίβον.» 5).

Καὶ οὐ μόνον οἱ Ἕλληνες, σύμφυτον τὴν προσήνειαν καὶ ἡμερότητα ἔχοντες, διεπνέοντο ὑπὸ τοιούτων εὐγενῶν αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα καὶ διὰ τοιούτων ἀβρῶν τρόπων ἐξεδήλουν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ἐθνῶν ὅσοι πρᾶον τὸ ἦθος καὶ εὐμενῆ τὴν διάθεσιν εἶχον.

Οἱ Ῥωμαῖοι εὐγνωμονοῦντες πρὸς τοὺς χῆνας, οἵτινες διὰ τῆς κλαγγῆς αὐτῶν ἔσωσαν τὸ καπιτώλιον ἀπὸ τῆς γνωστῆς νυκτερινῆς

1) Σιμωνίδης, Ἐπιγράμματα ἐπικήδεια, ἀριθ. 130, ἔκδ. Bergk, τόμ. 3, σελ. 476.

2) Epigrammata, Anthologia Palatina, Parisiis, 1890, τόμ. 3, Appendicis κεφ. 2, ἀριθ. 154, σελ. 113. Ἀνύτης.

3) Anthologia Palatina, ἐνθ. ἀν. κεφ. 7, ἀρ. 190, τόμ. 1, σελ. 309: Ἀνύτης οἰ. II δὲ Λεωνίδου.

4) Anthog. Palat. ἐνθ. ἀν. κεφ. 7, ἀριθ. 208, τόμ. 1, σελ. 313: Ἀνύτης λυρικῆς.

5) Antholog. Palat. ἐνθ. ἀν. κεφ. 7, ἀρ. 212, τόμ. 1, σελ. 313: Μνασάλκου.

τῶν Γαλατῶν ἐφόδου ἐτίμων αὐτοὺς « τεταγμέναις ἡμέραις ἐν φορείῳ εὖ μάλα πομπικῶς προάγοντες χῆνα » 1). — Μάρης, βασιλεύς τις τῶν Ἰνδῶν, τὴν κορώνην, ἣτις μετέφερε τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετ' ἀκριβείας καὶ ταχύτητος πολλῆς ἐξ εὐγνωμοσύνης « ἀποθανοῦσαν ἐτίμησε στήλῃ καὶ τάφῳ » 2). — Ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Μαντζιάρων Ἰνδὸς Δάβης, φονεύσας ἐκ παρεννοήσεως τὸν σφόδρα φιλοδέσποτον καὶ ἄγαν πιστὸν καὶ ἀτρόμητον αὐτοῦ κύνα Μπαῖρου, ἅμα ἐννοήσας τὸ πρᾶγμα, θέλων νὰ ἐξαγνίσῃ τὴν ἀνόσιον αὐτοῦ πράξιν, ἀνήγειρεν εἰς αὐτὸν μνημεῖον ἐκπρεπέστατον ὑπερτρισεκτασίας δραχμᾶς (1000 Rupien) ἀναλώσας 3). — Ἐν Μεντόνα τὸν κύνα τὸν ἀποδράντα ἐκ Βιέννης καὶ 1000 μίλια ἀγγλικά διατρέξαντα, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς πρώτους κυρίους αὐτοῦ, παρ' ὧν ἐλήφθη ὑπὸ τῆς δουκίσσης Μαρίας Reiner, ἀποθανόντα δὲ ἐκ τῆς ταλαιπωρίας, ἔθαψαν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ξενοδοχείου « Victoria » καὶ ἀνήγειραν αὐτῷ τύμβον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1872 4). — Μυριάδες δὲ παῖδες τῆς Γερμανίας ἀναγιώσκουσι σήμερον ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς αὐτῶν βιβλίοις πλὴν τῶν ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Παφλαγόνων λειδορουμένων παιδευτικωτάτων τούτων διηγημάτων καὶ ἄλλα ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν προσφιλῶν πτηνῶν ἀφορώντων ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τοῦ Krumbacher, τοῦ Franke καὶ τῆς πόλεως Lübeck 5).

Οὕτω αἰσθάνονται καὶ οὕτω πράττουσιν οἱ ἔχοντες σώας τὰς φρένας καὶ ὀρθὴν τὴν ψυχὴν. Αἰσθάνονται ἀγαλλίασιν βλέποντες τὰς εὐγενεῖς πράξεις, αἰσθάνονται ἐνθουσιασμὸν βλέποντες τὰς ἐκδηλώσεις τῆς μεγαλοψυχίας, συγκινοῦνται βλέποντες τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην διὰ τῶν λεπτοτέρων καὶ ἀβροτέρων τρόπων ἐκδηλουμένην. Οἱ ἀγοραῖοι καὶ οἱ βοσκηματῶδεις ἀποκαλοῦσι τὴν ἀγαθοεργίαν « τιμωρίαν », τὴν μεγαλοψυχίαν « εἰρωνείαν » καὶ τὴν ἀβρὰν ἐκ-

1) Αἰλιανός, περὶ ζ. 12, 33.

2) Ἀποστόλιος 9, 87, Pargoimioogr. Graec. ἐνθ. ἀν. τόμ. 2, σελ. 481.

3) Schubert, Allgemeine Thierseelenkunde, Leipzig, 1864, σελ. 315-317.

4) Die geistige Entwicklung im Thierreich von Romanes, Leipzig 1885, σελ. 320, ἐν τῇ ὑποσελιδ. σημ. 1, περὶ τὸ μέσον.

5) Krumbacher, Fibel, 20 Aufl. 1889, σελ. 90, ἀρ. 45 καταλογάδην τὸ ποίημα « Vögeleins Begräbniss ». — Franke, Vaterländisches Lesebuch, Erster Theil, Weimar, 1887, σελ. 38, ἀρ. 19, τὸ διήγημα « Das Grab des Kanarienvogels ». — Lübeckisches Lesebuch, 2 Stufe, Lübeck, 1882, σελ. 117, ἀριθμ. 115 τὸ χαριέστατον καὶ τρυφερώτατον ποίημα τοῦ Poggi « Des Vögleins Begräbniss ».

δήλωσιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης «κατάγελων». Ἡ τιτανικὴ αὐτῶν ψυχὴ σκυθρωπὴ καὶ λυπούμενη συσπειρᾶται καὶ φρίττει ὁσάκις πρὸς εὐγενές τι καὶ ὑψηλὸν καὶ οὐράνιον προσπελάσῃ καὶ ὠρυομένη τρέπεται εἰς φυγὴν, μὴ ἀνεχομένη τὴν παρουσίαν αὐτῶν·

“Οσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεὺς, ἀτύζονται βοᾶν
Πιερίδων αἶοντα, γᾶν τε καὶ πόντον κατ’ ἀμαιμάκετον,
ὅς τ’ ἐν αἰνᾷ Ταρτάρῳ κεῖται, θεῶν πολέμιος,
Τυφῶς ἑκατοντακάρανος 1).

«Ἀσθένεια καὶ θάνατος ὑπῆρξε καὶ τὸ τέλος τοῦ ἀγαπῶντος τὴν ἐργασίαν γεωργοῦ τῆς II § ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ «οἵτινες καθόλου δὲν ἠγάπων νὰ ἐργάζωνται· διότι μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ὁ γέρον ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὴν ἀμπελὸν του, τὸν κατέλαβε ῥαγδαία βροχὴ καί... τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἠσθένησε βαρέως καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμά του εἰς τὸν θεόν. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μὲν ἐξημέρωσεν, οἱ τρεῖς υἱοὶ του ἔλαβον ὕννας καὶ δικέλας καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἀμπελον· ἤρχισαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς νὰ σκάπτωσι μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ εὕρωσι χρήματα».

«Τυφλὸν τι τάνόητον εἶναι μοι δοκεῖ» 2). Οὔτε ἀνοησία μικρὰ οὔτε τύφλωσις ἐλαφρὰ βεβαίως εἶνε τὸν λαμπρότατον καὶ εἰς πάντα τὸν κόσμον γνωστότατον Αἰσώπειον μῦθον, «Γεωργὸς καὶ παῖδες αὐτοῦ» 3), νὰ ὑπολαμβάνῃ τις ὡς διήγημα. Καθαρὰ δὲ πάντως παράκρουσις καὶ ἀναμφισβήτητος ἀλλοφροσύνη τὸ ὑπολαμβάνειν τὸ ἐν αὐτῷ ἀρίδην καὶ πασίγνωστον δίδαγμα ὅτι ἡ «ἐργασία εἶνε ἡ μήτηρ τῆς εὐπορίας καὶ τοῦ κατ’ ἀνθρώπον σῶφρονος βίου ὡς ατιμωρίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὡς βράβευσιν τοῦ κακοῦ» !!

Τίς σώας τὰς φρένας ἔχων δὲν βλέπει ἐν τούτῳ τῷ μύθῳ ἐπαναλαμβανομένας τὰς σωφρονεστάτας καὶ βιωφελεστάτας παραινήσεις τοῦ Ἡσιόδου πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Πέρσην, ὡς πρότυπον ὀρθογνωμοσύνης καὶ εὐεπείας ὑπὸ πάντων τῶν αἰώνων θεωρηθείσας ;

1) Πίνδαρος, Πυθιονικῶν 1, 13.

2) Μένανδρος, ἀπ. 770, Κοσκ, τόμ. 3, σελ. 215.

3) Γεωργὸς καὶ παῖδες αὐτοῦ, Αἰσωπειῶν μύθων συναγωγὴ, ἔκδ. Halm, ἀριθ. 98. ἔκδ. Κοραῆ, ἀρ. 22 καὶ σελ. 291.

Ἄλλὰ σὺ γ' ἡμετέρης μεμνημένος αἰὲν ἐφειτμῆς
 ἐργάζεο, Πέρση, δῖον γένος, ὄφρα σε Λιμὸς
 ἐχθαίρη, φιλήη δὲ σ' εὐστέφανος Δημήτηρ
 αἰδοίη, βιότου δὲ τεὴν πιμπλήσι καλιήν·
 λιμὸς γάρ τοι πάμπαν ἀεργῶ σύμφορος ἀνδρὶ.
 τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι καὶ ἀνέρες ὅς κεν ἀεργὸς
 ζῶη, κηφήνεσσι κοθύροις εἰκελὸς ὀργήν,
 οἳ τε μελισσάων κάματον τρύχουσιν ἀεργοὶ
 ἔσθοντες· σοὶ δ' ἔργα φίλ' ἔστω μέτρια κοσμεῖν,
 ὥς κέ τοι ὠραίου βιότου πλήθωσι καλιαί.
 ἐξ ἔργων δ' ἀνδρες πολύμηλοὶ τ' ἀφνειοὶ τε.
 καὶ τ' ἐργαζόμενος πολὺ φίλτερος ἀθανάτοισιν
 ἔσσαι ἢ δὲ βροτοῖς· μάλα γὰρ στυγέουσιν ἀεργούς.
 ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος.
 εἰ δὲ κεν ἐργάζη, τάχα σε ζηλώσει ἀεργὸς
 πλουτεῦντα· πλούτῳ δ' ἀρετὴ καὶ κῆδος ὀπηδεῖ,
 δαίμονι δ' ἴσος ἔση. τῷ ἐργάζεσθαι ἄμεινον,
 εἰ κεν ἀπ' ἀλλοτρίων κτεάνων ἀεσίφρονα θυμὸν
 εἰς ἔργον τρέψας μελετᾶς βίου, ὥς σε κελεύω 1).

Ὅλος ὁ κόσμος τιμᾶ καὶ γεραίρει τὰς ἐξόχους ταύτας παραινέσεις καὶ ὅλος ὁ κόσμος εἰς πᾶσαν περίστασιν, προκειμένου περὶ τῆς ἐκ τῆς ἀργίας ἀθλιότητος καὶ τῆς ἐκ τῆς ἐργασίας ἡσυχίας καὶ προκοπῆς τοῦ βίου, ταύτας τὰς σωφρονεστάτας παραινέσεις ἔχει ἀνὰ στόμα, εἴτε ἐν τῷ πρωτοτύπῳ εἴτε ἐν τῷ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων κ. κ. κριτῶν λοιδορουμένῳ τούτῳ Αἰσωπειῷ μύθῳ «Γεωργὸς καὶ παῖδες αὐτοῦ».

Πᾶσαι τῶν ἀρχαίων Ἑλληνοπαίδων αἱ γενεαὶ ἐμάνθανον ταῦτα ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἡσιόδου, διδασκομένου μετὰ τοῦ Ὀμήρου ἐν τοῖς σχολίοις αὐτῶν. Ὁ Σωκράτης τούτους τοὺς λόγους ἐχρησιμοποιοῦ διδάσκων τοὺς νέους «τὸ μὲν ἐργάτην εἶναι ὠφέλιμόν τε ἀνθρώπῳ καὶ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀργὸν βλαβερόν τε καὶ κακόν, καὶ τὸ μὲν ἐργάζεσθαι ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀργεῖν κακόν» 2). Σύμπασαι αἱ ἀπειροπληθεῖς γενεαὶ τῶν παίδων τῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κυριαρχίας τῶν Ρω-

1) Ἡσιόδου, Ἔργα καὶ Ἡμέραι 298 - 316. Ἴδε καὶ ἀνωτέρω τὰ ἐν σελ. 417-419 ἀναγεγραμμένα.

2) Ξενοφῶν, Ἀπομνημονεύματα 1, 2, 57.

μαίων και τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Βυζαντινῶν διαβιωσάντων διὰ τοῦ Αἰσωπείου τούτου μύθου ἐμάνθανον τὰ ἐκ τῆς ἀργίας κακὰ και τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας καλὰ και διὰ τούτου τοῦ μύθου ἐπαιδεύοντο ἐν τῇ φιλεργίᾳ 1).

Μυριάδες μυριάδων Γερμανοπαίδων κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἐκ τούτου τοῦ Αἰσωπείου μύθου λαμβάνουσι τὰ πρῶτα διδάγματα περὶ τῆς ἀποφυγῆς τῆς ἀργίας και τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀναγινώσκοντες αὐτὸν ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τοῦ Dietlein, τοῦ Bumüller και Schuster, τοῦ Mair, τοῦ Gabriel και Supprrian, τοῦ Wetzel και Schumann, τοῦ Hirt και Bock και τοῦ Böhme 2).

Μόνον δὲ ἡμεῖς, οἱ τὸ λαμπρὸν γένος τῶν Ἑλλήνων ἀποσβευνύντες, μῖσος και πόλεμον πρὸς πᾶν καλὸν ἔχοντες, ἀφέντες τὰ τῆς παιδείας τῶν νεαρῶν Ἑλληνοπαίδων εἰς τὴν διάκρισιν τῶν εἰκαιότερων τῶν παρ' ἡμῖν χαμαιδιδασκάλων, καταπτύομεν και Ἑλληνικὸν πνεῦμα και ἐπιστήμην και ἱστορίαν τῶν γραμμάτων και παραδόσεις σεμνὰς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βλακεύοντες οἰκτρῶς.

“Ὅπου δ' ὑβρίζειν δρᾶν θ' ἄ βούλεται παρῆ,
ταύτην νόμιζε τὴν πόλιν χρόνῳ ποτὲ
ἐξ οὐρίων δραμοῦσαν ἐς βυθὸν πεσεῖν 3).

---

1) *Bernardy*, Grundriss der Römischen Litteratur, σημ. 478. Grundriss der Griech. Litteratur, τόμ. 2, μέρ. Α'. σελ. 794. τόμ. 2, μέρ. Β'. σελ. 795-796. *Bergk*, Griechische Litteraturgeschichte τόμ. 1, Berlin 1872, σελ. 379. 371 και σημ. 183. *Ἰουλιανός*, λόγ. 7, σελ. 207 Α.

2) Ὁ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων κ.κ. κριτῶν ἐκφραυλιζόμενος οὗτος Αἰσωπείος μῦθος «Γεωργοῦ παῖδες» εὔρηται ἐν τοῖς Ἐναγνωσματικοῖς τῶνδε τῶν Γερμανῶν παιδαγωγῶν. — *Dietlein*, D. Les. für mehrklassige Bürger—und Volkssh. I Unterstufe, 1895, σελ. 42, ἀριθ. 78 (ὑπὸ Aug. Bürger). — *Bumüller-Schuster*, zweites Schuljahr, 1893, εἰς Αἰσωπείος μῦθος και μόνον οὗτος, σελ. 82, ἀριθ. 123. — *Mair*, Für d. V. Oesstreichs, II Theil, für die dritte Klasse, 1894, ἀριθ. 23· φέρεται δὲ ὑπὸ τὸ κεφάλαιον «Zur Gemüthsbildung». — *Gabriel-Supprrian*, Ausg. B, I Theil, Mittelstufe, 1894, σελ. 97, ἀριθ. 153. — *Gabriel-Supprrian*, D. L. f. Volksschulen, Ausg. in einem Bande, 1893, σελ. 225, ἀριθ. 164. — *Gabriel-Supprrian*, Ausg. C, Kinderfreund, 1894, σελ. 207, ἀριθ. 249. — *Wetzel-Schumann*, Ausg. A, 1894, I Theil, σελ. 89, ἀριθ. 114. — Και ἐν τοῖς Ἐναγνωστοῖς τῶν δε. — *Hirt-Bock*, 33 Aufl. 1894, II Theil, σελ. 84, ἀριθ. 80. — Α. Böhme, Ausg. A, 1887, σελ. 74, ἀριθ. 72. — Ἐπεξεργάσθησαν δὲ αὐτὸν ὅτε *Gottfried August Bürger* (ἴδ. Ἐναγνωσμ. Dietlein, ἐνθ. ἀν.) και ὁ *Schmid* (ἴδ. Ἐναγνωσμ. *Gabriel-Supprrian*, Kinderfreund, ἐνθ. ἀνωτ.).

3) *Σοφοκλῆς*, Αἴας 1081, ἐκδ. Dindorf.

«Ὁ ἀτρόμητος καὶ γενναῖος σημαιοφόρος τῆς 75 § παρίσταται τρώγων «μόνον τὴν ἐσπέραν, μεταβαίνων εἰς τὰ παντοπωλεῖα, ἀγοράζων «ψωμίον καὶ τυρίον» καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὸν στρατῶνα διὰ νὰ τὸ φάγῃ. Ὁ αὐτὸς σημαιοφόρος παρίσταται ὅτι, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ συντάγματος εἰς ἐπίσημον γεῦμα εἰδοποιήθη περὶ τούτου καθ' ὁδόν, ὅτι δὲ ἅμα εἰδοποιηθεὶς καὶ μετέβη ἀμέσως εἰς τὸ γεῦμα, θέσας δ' ἔφερε ψωμίον καὶ τυρίον εἰς τὸ θυλάκιόν του. — Αἱ ἐλεεινόταται σκηναί, περιγράφονται κατόπιν, ὅτι συνέβησαν ἐν τῷ ἐπισήμῳ τούτῳ γεύματι· λόγοι καὶ πράξεις ἀξιωματικῶν δουλοπρεπεῖς σελ. 192. διαγωγή διοικητοῦ ἀνάρμοστος, πείσμα ἀλόγιστον τοῦ γενναίου σημαιοφόρου, ἀπειθεία αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, ἀντίστασις καὶ ἐπὶ τέλους φυλάκισις αὐτοῦ. — Καὶ ταῦτα πάντα ἵνα ἀποδειχθῇ μετὰ διήγησιν 8 ὅλων σελίδων, κατὰ μὲν τὸν συγγραφέα ἢ φιλοστοργία τοῦ σημαιοφόρου, πράγματι δὲ ἢ στενοκεφάλια αὐτοῦ, ὅστις ἠδύνατο καὶ δὴ καὶ ὤφειλε, δι' ἐνὸς μόνου πρὸς τὸν διοικητὴν λόγου του νὰ προλάβῃ πάντα τ' ἀνωτέρω ἀπρεπῆ καὶ δυσάρεστα. Τοιαῦτα διηγήματα, ὅτι γίνονται μείζονος κακοῦ ἢ ἀγαθοῦ πρόξενα εἰς τὰς διψώσας καθαρᾶς καὶ ὑγιοῦς ἠθικῆς διδασκαλίας ψυχᾶς τῶν παιδῶν εἶνε ἐπίσης φανερόν».

Οὐτ' ἐπιδερκτὰ τὰδ' ἀνδράσιν οὐτ' ἐπακουστά,
οὔτε νόψ περιληπτὰ . .

Ἄλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίνν ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὀσίων στομάτων καθαρὴν ὄχετεύσατε πηγὴν 1).

Τοιαῦτα παμμίαρα ἐκστομίζονται κατὰ τίνος; Ἄν εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις! Ἐκστομίζονται κατὰ τοῦ γενναιοτάτου καὶ παιδευτικωτάτου ἴσως πάντων τῶν περιωνύμων διηγηματίων τοῦ προσφιλεστάτου πᾶσι τοῖς παιδίοις τῆς τε Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας καὶ τοῦ ἐξόχως ὑπὸ πάντων τῶν γονέων καὶ παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων τῆς Εὐρώπης τιμωμένου Χριστοφόρου Schmid, κατὰ τοῦ περιωνύμου διηγηματίου αὐτοῦ «Ἡ χρυσοῦ καπνοθήκη» (Die goldene Dose) 2), δι' οὗ οἱ ἐν Εὐρώπῃ γονεῖς καὶ διδάσκαλοι τὸ σέβας πρὸς τοὺς γονεῖς, τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἐθελοθυσίαν ὑπὲρ τῆς ἐν πενίᾳ ταλαιπωρουμένης μητρὸς καὶ ὑπὲρ τῶν ἐν στερήσεσι δεινοπαθούτων μικρῶν ὀρφανῶν ἀδελφῶν τοὺς μικροὺς παῖδας καὶ μαθητὰς αὐτῶν διδάσκουσιν! Μυριάδες Γερμανοπαίδων

1) Ἐμπεδοκλέους ἔπη, στίχ. 42 - 46. Mullach, τόμ. 1, σελ. 2.

2) Christoph von Schmid, Kurze Erzählungen, München, Verlag v. Louis Finsterlin, σελ. 145, ἀρ. 26 : «Die goldene Dose».

καὶ Ἑλβετοπαίδων ἀναγινώσκουσι τὸ χριστιανικώτατον καὶ ἀνθρωπιστικώτατον τοῦτο διήγημα ἐν τῷ παιδικωτάτῳ τούτῳ βιβλιαρίῳ τοῦ Schmid καὶ ἐν τοῖς ἀναγνωστικοῖς βιβλίοις τοῦ Ditlein, τοῦ Böckler, τῆς πόλεως Lübek, τοῦ Ἑλβετικοῦ Καντονίου Basel 1). Μυριάδες παίδων τῶν εὐδαιμόνων τούτων χωρῶν βλέπουσι ζῶντα καὶ κινούμενα τὰ πολύτιμα περὶ τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς εὐσεβείας τῶν τε Ἱερῶν καὶ τῶν προγονικῶν ἡμῶν βιβλίων διδάγματα.

Τὸ παιδευτικώτατον τοῦτο τοῦ Schmid καὶ τῶν Γερμανικῶν καὶ Ἑλβετικῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων διήγημα, τὸ ἀθέως καὶ μιαρῶς ἐνταῦθα μολυνόμενον, εὔρηται ἀνεπτυγμένον καὶ προσηρμοσμένον πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῶν καθ' ἡμᾶς ὀκταετῶν Ἑλληνοπαίδων ἐν τῷ ἐμῷ Ἀναγνωσματαρίῳ τῆς Γ' τάξεως καὶ εἶνε παντὶ πρόχειρον 2) — Ἐν πολέμῳ διακρίνεται διὰ τὸ ἀτρόμητον αὐτοῦ νεανίας τις σηματοφόρος — θαυμάζεται καὶ γεραίρεται ἡ ἀνδρία αὐτοῦ ὑπὸ τῶν συστρατιωτῶν καὶ τιμᾶται ὑπὸ τῶν προϊσταμένων αὐτοῦ — ἐν συμποσίῳ ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τοῦ συντάγματος πρὸς τιμὴν τῶν ἀξιωματικῶν διδομένῳ προσκαλεῖται καὶ ὁ σηματοφόρος ἐν ὥρᾳ, καθ' ἣν εἶχε προμηθευθῆ τὸ λιτὸν γεῦμα αὐτοῦ — ὑπακούσας σπεύδει κρύψας ἐν τοῖς θυλακίοις αὐτό — κατὰ τὸ συμπόσιον ζητεῖ τὴν καπνοθήκην αὐτοῦ τὴν χρυσῆν ὁ διοικητής — δὲν τὴν εὕρισκει — ἀποτείνεται εἰς τοὺς ἀξιωματικούς παρακαλῶν αὐτοὺς νὰ ἐνθυμηθῶσι μήπως κατὰ λάθος τις αὐτῶν ἔλαβε ταύτην — ἀνέστησαν ἅπαντες καὶ ἀνέστρεψαν τὰ θυλάκια αὐτῶν 3) — ὁ σηματοφόρος ἔχων τὸ λιτὸν γεῦμα αὐτοῦ ἐν τοῖς θυλακίοις ἠρκέσθη νὰ δώσῃ μόνον τὸν λόγον τῆς τιμῆς αὐτοῦ καὶ ἐξ αἰδημοσύνης δὲν ἔσπευξε νὰ ἀναστρέψῃ αὐτὰ 4) — οἱ ὁμοτράπεζοι ὑπώπτευσαν αὐτὸν

1) Ἡ χρυσὴ καπνοθήκη εὔρηται ἐν τοῖς Ἀναγνωσματαρίοις τοῦ Dietlein, Deut. Leseb. für mehrklass. Bürger = und Volksschulen, Ausg. A. II, Mittelstufe. 23 Aufl. σελ. 79, ἀρ. 87. — W. Böckler und L. Fritze, D. Les. für die Mittelstufe der Volkssch. Bresl. 1874, σελ. 13, ἀρ. 21. — Lübeckisches Lesebuch, 2 Stufe, 6 Aufl. 1882, σελ. 19, ἀρ. 24. — Lesebuch für die Primarschulen des Kantons Basel-Stadt, viertes Schuljahr, Basel, 1893, σελ. 219, ἀρ. 221.

2) Χ. Παπαμάρκου Ἑλλην. Ἀναγνωσμ. τῆς Γ' τάξεως ἐγκριθέν, ἔτος 1894, σελ. 107: Ἡ χρυσὴ καπνοθήκη.

3) Schmid, ἐνθ. ἀν. σελ. 145: «Alle standen sogleich auf, und wendeten die Taschen um».

4) Schmid, ἐνθ. ἀν. «Nur der Fähnrich blieb in sichtbarer Verlegenheit sitzen und sagte: Ich wende meine Taschen nicht um; mein Ehrenwort, dass ich die Dose nicht habe, sei genug».

ὡς κλέπτῃν 1) — ὁ διοικητὴς ρίπτει αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν — μετ' οὐ πολὺ εὐρίσκει τὴν ταμβακοθήκην παραπεσοῦσαν που καὶ δρομαίως σπεύδει εἰς αὐτὴν — ἐκφράζει τὴν μετάνοιάν του καὶ παρακαλεῖ θερμῶς τὸν γενναῖον καὶ αἰδήμονα σημαιοφόρον νὰ εἴπῃ αὐτῷ τὸν λόγον τίνος ἔνεκα δὲν ἔστεργε νὰ ἀναστρέψῃ τὰ θυλάκια — ὁ σημαιοφόρος διηγεῖται αὐτῷ ὅτι οἱ γονεῖς του εἶνε πάμπτωχοι — πέμπει εἰς αὐτοὺς μέγα μέρος τοῦ μικροῦ μισθοῦ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν — τὰ ὑπόλοιπα χρησιμοποιοεῖ πρὸς διατροφήν αὐτοῦ — ὀλιγίστων δὲ ὄντων ἀναγκάζεται νὰ τρώγῃ λιτότατα — ὅταν προσεκλήθη ὑπ' αὐτοῦ εἶχεν ἤδη τὸ λιτὸν τοῦτο γεῦμα εἰς τὰ θυλάκια — ἐξ αἰδημοσύνης ὅπως μὴ φανῇ αὐτό, πενιχρότατον ὄν, δὲν ἀνέστρεψεν αὐτά 2) — συγκινηθεὶς ὁ διοικητὴς ἐκ τῆς εὐγενοῦς ταύτης ἐθελοθυσίας, ἐζήτησε συγγνώμην καὶ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ γευματίζῃ καθ' ἑκάστην παρ' αὐτῷ, ἵνα πλειότερα χρήματα δύναται εἰς τοὺς πτωχοὺς γονεῖς αὐτοῦ νὰ ἐξαποστέλλῃ — διεκήρυξεν ἐπισήμως πρὸς πάντας τοὺς ἀξιωματικούς τὴν τιμιότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ γενναίου στρατιώτου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς τέκνου — οἱ ἀξιωματικοὶ ἐχάρησαν σφόδρα ἐπὶ τῇ ἀθωότητι τοῦ γενναίου σημαιοφόρου καὶ ἐτίμων αὐτὸν ἔκτοτε σφόδρα — Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔρχεται διαταγὴ ἀπὸ τὸν βασιλέα νὰ προβιβασθῇ ὁ σημαιοφόρος καὶ νὰ γείνη ἀξιωματικὸς ἀνώτερος. Συγχρόνως ἔρχεται καὶ ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἣ ὁποία μὲ πολλὴν χαρὰν τοῦ ἀνήγγειλεν, ὅτι ὁ βασιλεὺς ηὐδόκησε νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰ ὀρφανά της σύνταξιν ἐπαρκῆ διὰ νὰ ζήσωσι καὶ διὰ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν — ὅλα ταῦτα τὰ ἐνήργησεν ὁ ἀγαθὸς συνταγματάρχης, ὅστις ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τοῦ γενναίου σημαιοφόρου ὅτι ἦτο δίκαιον νὰ γραφῇ δι' ἕνα τόσον εὐγενῆ νέον » 3).

Ὁμολογῶ ὅτι, ὅτε τὸ πρῶτον πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀνέγνων τὸ διήγημα τοῦτο ἐν τῷ ἄνω μνημονευθέντι βιβλίῳ τοῦ Schmid, δάκρυα

1) Schmid, ἐνθ. ἀν. « Die Offiziere gingen kopfschüttelnd auseinander und jeder hilt ihn für den Dieb. ».

2) Schmid, ἐνθ. ἀν. σελ. 146: « Der Fänrich sprach: Ihnen allein will ich es gern bekennen. Meine Eltern sind arm. Ich gebe ihnen daher meinen halben Sold, und esse Mittags nichts Warmes. Als ich bei Ihnen eingeladen wurde, hatte ich mein Mittagessen bereits in der Tasche und da hatte ich mich ja schämen müssen, weun beim Umwenden der Tasche ein Stück schwarzes Brot und eine Wurst herausgefallen wäre ».

3) X. Παπαμάρκου Ἀναγνωσμ. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 111 περὶ τὸ τέλος.

ἀνέβλυσαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἐμακάριζον τοὺς Γερμανόπαιδας, τοιούτους συγγραφεῖς διδακτικῶν βιβλίων ἔχοντας. Ἐτήρησα δὲ τοῦτο ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ἐν τῇ συλλογῇ μου τῶν ἐκ τῆς Γερμανικῆς παιδικῆς φιλολογίας ἔργων, ἅτινα εἶχον προωρισμένα διὰ τὰ ἀναγωγικὰ βιβλία τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ εὑρεθῆ ἄλλο προσφορώτερον μέσον ὅπως διοχτευθῆ εἰς τὰς τρυφερὰς ψυχὰς τῶν μικρῶν τέκνων ἡμῶν ὅλον τὸ ἠθικὸν καὶ εὐγενὲς πνεῦμα τῶν Ἱερῶν ἡμῶν καὶ προγονικῶν βιβλίων, τὸ διαπνέον τὸν καθορισμὸν τῶν σχέσεων τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς.

Οἷα ἠθικότης! Οἷα εὐγένεια!

Λέγουσι τὰ ἱερὰ ἡμῶν βιβλία: «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι — Ὁ τιμῶν πατέρα, ἐξιλάσκειται ἁμαρτίας· καὶ ὡς ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ. Ὁ τιμῶν πατέρα εὐφρανθήσεται ὑπὸ τέκνων, καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται. Ὁ δοξάζων πατέρα μακροημερεύσει, καὶ ὁ εἰσακούων Κυρίου ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ. Ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον τιμήσει πατέρα, καὶ ὡς δεσπότης δουλεύσει τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία παρ' αὐτῶν. . . Τέκνον, ἀντιλαβοῦ ἐν γῆρᾳ πατρός σου, καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτόν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. . . ὡς βλάσφημος ὁ ἐγκαταλιπὼν πατέρα καὶ κατηραμένος παρὰ Κυρίου ὁ παροργίζων μητέρα αὐτοῦ — Παιδίον, μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου· τίμα αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, καὶ ποιεῖ τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ καὶ μὴ λυπήσῃς αὐτήν» 1).

Λέγουσι τὰ προγονικὰ ἡμῶν βιβλία:

Οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκῆων γίγνεται, εἴπερ τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει ἀπάνευθε τοκῆων 2).

1) Ἐξοδος 20, 12. — Σοφία Σιράχ 3, 3. 12 16. — Γωβίτ 4, 3. — Τὰ αὐτὰ καὶ Γένεσις 46, 29. 50, 2. 10. Λευιτικὸν 19, 3. 20, 9. Δευτερονόμιον 5, 16. Κριταὶ 11, 36. 39. Βασιλειῶν Α'. 22, 3. Γ' 2, 19. 19, 20. Μακκαβαίων Α'. 13, 27 - 30. Δ'. 15, 10. Γωβίτ 6, 15. 9, 4. 10, 7. Ἱερεμίας 42, 10 - 19. Μαλαχίας, 1, 6. Παροιμίαι 4, 3. 10, 1. 15, 5. 20, 17, 21. 19, 26. 20, 20. 23, 22. 24, 17. Σιράχ 7, 27 - 29. Ματθαῖος 15, 4 - 6. Ἰωάννης 19, 25 - 28. Παῦλος πρὸς Ῥωμαίους, κεφ. 1, 28 - 32.

2) Ὅμηρος, Ὀδύσ. ι, 34.

Τρεῖς εἰσὶν ἀρεταί, τὰς χρεῶν σοι ἀσκεῖν, τέκνον,
θεοὺς τε τιμᾶν τοὺς τε θρέψαντας γονεῖς
νόμους τε κοινοὺς Ἑλλάδος· καὶ ταῦτα δρῶν
κάλλιστον ἔξεις στέφανον εὐκλείας ἀεὶ 1).

Οὐδέν ἐν ἀνθρώποισιν πατὴρ καὶ μητὴρ ἄμεινον
ἔπλεθ', ὅτοις ὅσῃ, Κύρνε, μέμηλε δίκη 2)

Τί φίλτερον κεδνῶν τοκέων ἀγαθοῖς; 3)

Ἔστι δὲ πρώτη τῶν δικαιοσυνῶν πρὸς τοὺς θεοὺς, εἶτα πρὸς δαι-
μονας, εἶτα πρὸς πατρίδα καὶ γονεῖς 4).

Θεὸς μέγιστος τοῖς φρονοῦσιν οἱ γονεῖς 5).

Τοῖς γὰρ ὀρθῶς εἰδόσι
τὰ θεῖα μείζον μητὴρ οὐκ ἔστιν ποτέ 6).

Οὐκ ἔστι μητὴρ οὐδέν ἡδίων τέκνοις·
ἐρᾶτε ματὴρ, παῖδες, ὡς οὐκ ἔστ' ἔρως
τοιούτος ἄλλος ὅστις ἡδίων ἐρᾶν 7).

Ἡ μὲν ἐξ ὄτου νέας
τροφῆς ἔληξε καὶ κατίσχυσεν δέμας,
ἀεὶ μεθ' ἡμῶν δύσμορος πλανωμένη,
γερονταγωγεῖ, πολλὰ μὲν κατ' ἀγρίαν
ὑλὴν ἄσιτος, νηλίπους τ' ἄλωμένη,
πολλοῖς δ' ὄμβροισι ἡλίου τε καύμασι
μοχθοῦσα τλήμων δεύτερ' ἡγεῖται τὰ τῆς
οἴκοι διαίτης, εἰ πατὴρ τροφήν ἔχει.
Τοῖς τεκοῦσι γὰρ
οὐδ' εἰ πονεῖ τις δεῖ πόνου μνήμην ἔχειν 8).

1) Εὐριπίδης, ἀπόσπ. 219, Dindorf.

2) Θέογνις 131.

3) Πίνδαρος, Ἰσθμιονικῶν 1, 5.

4) Ἀριστοτέλης, περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν 1250, 6, 19.

5) Δικαιογένης, ἀποσπ. 5, Nauck σελ. 602.

6) Ἀλεξίς, ἀπ. 267, Κοσκ τόμ. 2, σελ. 395.

7) Εὐριπίδης, ἀπ. 360, ἐκδ. Dindorf.

8) Σοφοκλῆς, Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ 345-352.

Καὶ οὐκ ἔστιν ὅ τι μᾶλλον ἄνθρωποι κεχαρισμένον θεοῖς δρῶσιν, ἢ τοκεῦσιν αὐτῶν καὶ τροφεῦσι «παλαιὰς ἐπὶ νέαις δανεισθείσας» χάριτας εὐμενῶς καὶ προθύμως ἐκτίνοντες 1).

Οὐδὲν πρὸς θεῶν τιμιώτερον ἄγαλμ' ἂν κτησαίμεθα πατρός καὶ προπάτορος παρημένων γήραξ καὶ μητέρων, τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσιν, οὓς ὅταν ἀγάλλῃ τις τιμαῖς, γέγηθεν ὁ θεός 2).

«Μετὰ τοῦ ὠφελίμου συνδυάζοντα τὸ ἐπιβλαβὲς εὐρίσκομεν καὶ τὰ διηγήματα 8ον «ἡ καλῆτέρα κληρονομία» 25ον «ὁ πιστὸς σκύλος» 74ον «ἡ πτωχὴ χήρα καὶ ἡ κόρη τῆς Ἄννα» καὶ 92ον «ὁ ἀφωσιωμένος λέων», ὅπερ ἄλλως περιέχει καὶ πολλὰ τὰ ἀπίθανα».

«Καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἢ Ἀντίκυρα θεραπεύει» 3).

Ἄνωτέρω ἐλέχθη ὅτι οἱ ἀλλοφρονοῦντες τοῦτο ἔχουσι πρῶτιστον χαρακτηριστικόν. Τὰ ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων ὡς σεμνὰ ὑπολαμβάνόμενα καὶ ὡς ἅγια καὶ ἱερὰ τιμώμενα αὐτοὶ καταφρονοῦσι, καταγελῶσιν, ἐκμυκτηρίζουσιν. Καὶ ὁ Griesinger καὶ ὁ Lotze καὶ πάντες οἱ περὶ διαταράξεως τοῦ ψυχικοῦ βίου συγγράψαντες τοὺς ὑπολαμβάνοντας τὴν ἐργασίαν ὡς ἐπιβλαβὴ, τοὺς φρονοῦντας ὅτι τὸ διδάγμα σπεῦδε βραδέως εἶνε ἐπιβλαβές, τοὺς δοξάζοντας ὅτι ἡ ἀφοσίωσις τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς εἶνε ἐπιβλαβής, τοὺς λέγοντας ὅτι ἡ ἀφοσίωσις τῶν ζώων πρὸς τοὺς κυρίους αὐτῶν εἶνε ἐπιβλαβής καὶ ἀπίθανος ἐξαποστέλλουσιν εἰς τὰ φρενοκομεῖα, θέτουσι κημὸν εἰς

1) Πλούταρχος, περὶ φιλαδελφίας 479 F.

2) Πάτων, Νόμοι, 931 D. Τὰ αὐτὰ καὶ Ὅμηρος Ἰλιάδ. Γ 140. Δ 23. 477. Ζ 264. 446. Η 334. Ο 663. Ω 486-492. 507. 511. Ὀδύς, 6 130. δ 114. ε 394. λ. 494. ο 8. π 148. σ. 267. υ 343. ω 234. Ὑμνοι Ὀμηρικοὶ 5, 35. 344. 370. Ἡσίοδος Ἔργ. καὶ ἡμέρ. 331. Ἀσπίς Ἡρακλ. 239. Πίνδαρος Πυθιον. 4, 218. Αἰσχύλος Χοηφόροι 180. 896. Σοφοκλῆς Αἴας 506. Ἀντιγόνη 635-704. 755. Ἡλέκτρα 94. 101. 133. 145. 241. 257. 283. 399. 462. 893. Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῶ 324. 332. 336-364. 1365. Εὐριπίδης Ἰκέτιδ. 507. Πλάτων Πολιτεία 425 B. 378 B. 386 A. Νόμοι 717 B. 880 E. Λυκοῦργος, κατὰ Λεωκράτους 94-98. Δημοσθένης, πρὸς Εὐβουλίδην 70, σελ. 1320 καὶ οὕτω καθεξῆς πάντες οἱ Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ πανταχοῦ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων, περὶ ὧν λεπτομερέστερον ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τῆς παρούσης πραγματείας.

3) Πλούταρχος, περὶ ἀοργησίας 462 B.

τὸ στόμα αὐτῶν, περιβάλλουσιν αὐτοὺς τὸν μανδύαν τῶν μαινομένων καὶ ὑποβάλλουσιν αὐτοὺς εἰς θεραπείαν φρενιτικὴν.

Τὰ τέσσαρα ταῦτα διηγήματα, τὰ σπαρασσόμενα ἐνταῦθα εἰς τὰς μαινομένας χεῖρας τῶν ἡμετέρων κ. κριτῶν, χρησιμοποιοῦσιν οἱ πεπολιτισμένοι λαοί, ὅπως παιδεύσωσι τὰ μικρὰ τέκνα αὐτῶν ἐν ταῖς ἀνθρωπικαῖς ἀρεταῖς τῆς φιλοπονίας, τῆς εὐβουλίας, τῆς περινοίας, τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τῆς εὐμενείας καὶ φιλανθρωπίας πρὸς τὰ ζῶα.

Ἐν τῷ πρώτῳ τούτων «ἢ καλντέρα κληρονομία» 1), περιέχονται τὰ βιωφελέστατα ταῦτα Ἑλληνικὰ διδάγματα :

ὦ πονηρὲ μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκλήρ' ἔχης 2).

Λιμὸς γάρ τοι πάμπαν ἀεργῷ σύμφορος ἀνδρὶ.

Ἐργάζεο, νήπιε Πέρση,

ἔργα, τὰ τ' ἀνθρώποισι θεοὶ διετεκμήραντο,

μήποτε σὺν παίδεσσι γυναικί τε θυμὸν ἀχεύων

ζητεύης βίοτον κατὰ γείτονας, οἳ δ' ἀμελῶσιν —

Θεοὶ . . μάλα στυγέουσιν ἀεργούς —

Τῷ δὲ θεοὶ νεμεσῶσι, καὶ ἀνέρες ὅς κεν ἀεργὸς

ζῶη 3).

Καὶ τὰ ἐναντία τούτων :

Τῶν πόνων πωλεῦντι πάντα τάγάθ' ἀμὶν τοὶ θεοὶ 4).

Ἐργάζεο, Πέρση, δίον γένος, ὄφρα σε λιμὸς

ἐχθαίρη, φιλήη δὲ σ' εὐστέφανος Δημήτηρ

αἰδοίη, βιότου δὲ τεὴν πιμπλήσει καλιήν . .

σοὶ δ' εἰ πλούτου θυμὸς ἐέλδεται ἐν φρεσὶν ἧσιν

ὦδ' ἔρδειν, ἔργον δὲ τ' ἐπ' ἔργῳ ἐργάζεσθαι . .

1) Χ. Παπαμάρκου Ἑλλην. Ἀναγνωσματάρ. τῆς Γ' τάξεως ἐγκεκριμένον, σελ. 11-13.

2) Ἐπίχαρμος, στίχ. 257. Mullach τόμ. 1, σελ. 144.

3) Ἡσίοδος, Ἔργ. καὶ ἡμέρ. 302. 397-400. 310. 303..

4) Ἐπίχαρμ. στίχ. 256. Mullach 1, σελ. 144.

ἔξ ἔργων δ' ἄνδρες πολύμηλοί τε ἀφνειοί τε
καὶ τ' ἐργαζόμενος πολὺ φίλτερος ἀθανάτοισιν
ἔσσει ἢ δὲ βροτοῖς . .

Εἰ δέ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει ἀεργὸς
πλουτεῦντα . .

ἔνθα κ' ἄοκνος ἀνὴρ μέγα οἶκον ὀφέλλοι 1).

Τὰ διδάγματα ταῦτα οἱ μὲν ἐχέφρονες θεωροῦσιν ὡς τιμιώτατα
καὶ βιωφελέστατα, οἱ δὲ σεσαλευμένοι τὸν ἐγκέφαλον ὡς ἀμετὰ τοῦ
ὠφελίμου συνδυάζοντα τὸ ἐπιβλαβές».

Τὸ διήγημα «ὁ πιστὸς σκύλος» 2) εἶνε τὸ παιδευτικώτατον
Γερμανικὸν διήγημα «Der Bauer, sein Hund und die Schlange»,
ὅπερ ἀναγινώσκουσι οἱ Γερμανόπαιδες ἐν τῷ ἀναγνωστικῷ βιβλίῳ τοῦ
Adolf Klauwell 3) καὶ μανθάνουσι ἐξ αὐτοῦ τὰ Ἑλληνικὰ διδάγ-
ματα «σπεῦδε βραδέως», τὸ πολλαχῶς παρὰ τοῖς Ἑλλησι συγγρα-
φεῦσι ἐκφερόμενον, ὡς ἀνωτέρω κατεδείχθη (σελ. 386).

Τὸ διήγημα «ἡ πτωχὴ χήρα καὶ ἡ κόρη τῆς Ἄννα» εἶνε
τὸ τρυφερώτατον καὶ παιδευτικώτατον Γερμανικὸν διήγημα «Mut-
ter und Kindesliebe», ὅπερ ἀναγινώσκουσι οἱ Γερμανόπαιδες ἐν
τῷ ἀναγνωστικῷ βιβλίῳ τοῦ Wirth 4) καὶ μανθάνουσι ἐξ αὐτοῦ
τὸ εὐσεβέστατον καὶ ἀνθρωπικώτατον δίδαγμα τῆς ἀφοσιώσεως τῶν
τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν, ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ
ἄλλου τῶν ἱερῶν ἡμῶν καὶ τῶν προγονικῶν βιβλίων διήκει, ὡς ἀνω-
τέρω κατεδείχθη (σελ. 455-457).

Τὸ ἐπιβλαβές καὶ ἀπίθανον τῶν ἡμετέρων κ. κ. κριτῶν διήγημα

1) Ἡσίοδος, ἔργα καὶ ἡμέρ. 299. 381. 307. 312. 495. Πρβλ. καὶ Ξενοφ. Ἀπο-
μνημ. 2, 1, 20 καὶ Οἰκονομικὸν κεφ. 7. Ἴδε καὶ τῆς ἐμῆς πραγματείας περὶ τοῦ σκο-
ποῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς Ἑλληνίδος νεολαίας σελ. 239 - 264.

2) Χ. Παπαμάρκου Ἀναγνωσμ. τῆς Γ' τάξ. σελ. 33.

3) Adolf Klauwell, Fibel. 24 Aufl. 1887, σελ. 91, ἀριθ. 12, 6.

4) Wirth, Deutsch. Leseb. für höhere Töcherschulen, 1873, II Theil, Un-
terstufe, II Cursus, σελ. 1, ἀρ. 2.